

KAMPANJA „STOP RADU NA CRNO“

- Rezultati ankete UPCG -

07.03.2008.g.

Osnovne informacije

Unija poslodavaca Crne Gore (UPCG) je u februaru i martu 2008. godine realizovala anketu među crnogorskim privrednicima, s ciljem identifikovanja najvažnijih uzroka neprijavljenog zaposlenja, tj. postojanja "rada na crno". Na anketu je odgovorilo 178 preduzeća – članova UPCG, po metodi "slučajan uzorak".

Smatramo da je ovakav uzorak u potpunosti reprezentativan i da može poslužiti UPCG i široj javnosti za pregled postojećeg stanja i analizu u ovoj oblasti. Konačno, naš cilj je da anketa koju UPCG sprovodi u okviru kampanje „Stop radu na crno“ pomogne u procesima podizanja svijesti javnosti o potrebi prevencije nezaposlenosti i ukidanja rada na crno.

Jedan od glavnih problema sa kojima se danas sriječemo je zapošljavanje radnika na crno za koje Svjetska banka procjenjuje da je u stalnom porastu, a da je najizraženije u državama Centralne i Istočne Evrope. Sa druge strane, istraživanja pokazuju da u Crnoj Gori oko 22,6% zaposlenih radi u sektoru sive ekonomije (istraživanje ISSP za 2007.g.)

Podršku kampanji UPCG „Stop radu na crno“ dao je Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

Rezultati ankete

Iz perspektive poslodavaca, uzroci rada na crno – *neformalne, odnosno djelimično neformalne zaposlenosti (kada se porezi i doprinosi plaćaju samo na dio ličnih primanja, obično minimalac) ili zaposlenosti u neformalnom sektoru*, u anketi UPCG su sagledani i analizirani kroz jedno pitanje za koje je učesnicima ankete ostavljena mogućnost izbora jednog ili više odgovora (5 ponuđenih odgovora) za koje UPCG smatra da u najznačajnijoj mjeri predstavljaju prepreku za prijavljivanje radnika. Ujedno, učesnicima ankete ostavljena je i mogućnost za dopunu odgovora (tzv. „6. odgovor“), što je u konačnoj obradi dobijenih podataka omogućilo i donošenje određenih zaključaka. Cilj UPCG jeste prepoznavanje problema pri zapošljavanju i uzroka za neprijavljivanje zaposlenih.

- Većina poslodavaca – 43,02%, kao osnovni uzrok „rada na crno“, prepoznali su **visoke stope poreza i doprinosa na zarade**. Radi podsjećanja, pored relativno niske stope poreza na dohodak, Crna Gora spada u zemlje sa najvišim opterećenjem zarada. Od ove godine u Crnoj Gori se primjenjuje proporcionalna stopa poreza na dohodak od 15%. Za 2008.g. ukupni doprinosi za Fond PIO, Fond zdravstva i osiguranje za slučaj nezaposlenosti iznose 31%. Međutim, kako se oni obračunavaju na bruto zaradu, a ne na neto zaradu nakon

odbijanja poreza, UPGC cijeni da i to predstavlja dodatno opterećenje i povećava cijenu radne snage.

- Drugi po značaju uzrok (18,60%) „rada na crno“ poslodavci vide u **komplikovanim zakonskim procedurama pri otpuštanju radnika**. UPGC ističe neophodnost postojanja fleksibilnijeg radnog zakonodavstva koje će stvoriti mogućnost za stvaranje većeg broja radnih mjesta u formalnom sektoru, kao i mobilnost sa jednog na drugo radno mjesto. Naime, analize pokazuju da rigidnost radne regulative smanjuje zaposlenost. Takođe, iskustvo pokazuje da fleksibilno radno zakonodavstvo utiče na otvorenost privrede i rast izvoza. Zato je potrebno uvesti fleksibilnije radne odnose i smanjiti troškove otpuštanja. Usled mogućih nejasnoća i nedoumica ili nepostojanja kadrovskog potencijala, poslodavac najčešće učini niz propusta koji se, između ostalog, mogu odnositi i na odluku o otkazu ugovora o radu (uopšteno, bez činjeničnih navoda). Samim tim, i pored poslovnih razloga i činjeničnog stanja, sam postupak lako dobija epitet „nezakonit“. Posebno valja napomenuti da najveći broj odluka o prestanku radnog odnosa koje su od strane suda utvrđene kao nezakonite, proizilaze iz propusta ili nepoštovanja Opšteg kolektivnog ugovora koje se odnose na disciplinski postupak. Posjedovanjem kvalitetnog, stručnog kadrovskog potencijala (pravne struke ili korišćenje pravnih usluga izvan privrednog društva) mogu se izbjeći rizici neispunjavanja svih zakonskih preduslova za sprovođenje postupka i materijalnog aspekta razloga za davanje otkaza zaključenog ugovora o radu . Nacrt novog Zakon o radu nudi rješenja koja pojednostavljaju sami postupak i smanjuje troškove otpuštanja radnika po različitim osnovima.
- **Komplikovane zakonske procedure pri prijavljivanju radnika** su u 14% slučajeva uzrok „rada na crno“. Potrebna je obilna dokumentacija, a nepostojanje „jednog šaltera“ za koji se UPGC već duže vrijeme zalaže, prouzrokuje utrošak vremena i sredstava neophodnih za ispunjenje zakonske procedure.
- **Provjera radnih sposobnosti u toku probnog rada** u oko 12,8% slučajeva predstavlja prepreku za legalno zapošljavanje.
- Takođe, i **lični izbor zaposlenog da ne bude prijavljen zarad veće neto zarade** u 11,63% slučajeva poslodavci prepoznaju kao razlog neprijavljivanja radnika.

Mnogi poslodavci su naveli još neke razloge za neprijavljivanje radnika, kao što su:

- privredna nesigurnost ili nepovoljna ekonomska situacija (nesigurnost kompanija da će moći da odgovore potrebama tržišta, da će moći nesmetano da privređuju i posluju),
- nepovoljni krediti za zapošljavanje,
- zastario metod obračuna zarada,
- radno zakonodavstvo - barijere u vidu zakonskih odredbi o zapošljavanju nerezidenata, posebno u uslovima deficita radne snage za određene vrste poslova, kada poslodavci zapošljavaju radnike iz zemalja regiona, pod veoma nepovoljnim uslovima; npr. dnevna administrativna taksa za radno angažovanje nerezidenta iznosi 2,5 €. Takođe, treba preispitati u kojoj mjeri je Zakon o zapošljavanju i radu stranaca u koliziji sa Uredbom o radnom angažovanju nerezidentnih fizičkih lica.